

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE.

FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Az új liturgia, különös tekintettel a debreceni viszonyokra.

2. Lelkészi ruha és lelki ruha.

Folytatás és vége.

Az új liturgiáskönyvnek első fejezete nemcsak az istentiszteletet végző személyek külső, testi ruházatáról intézkedik, hanem az 5. §-ban nagyon fontos kijelentést tesz minden, a református keresztyén istentiszteleten akár active, akár passive résztvevő személynek a belső, lelki ruházatáról is. Megállapítja nevezetesen, hogy az istentisztelet mind a három fajtájának állandó alkotórészei közé tartozik a *bűnvallás* és a *bűnbocsánathirdetés*.

Ez más szavakkal azt jelenti, hogy az evangéliumi keresztyén, tehát az Isten kijelentésének egész súlyát magára vevő egyén és gyülekezet soha, egyetlenegy alkalommal sem jelenhet meg másképen az ő megváltó és üdvözítő Istenének színe előtt, csak úgy, hogy megvallja bűneit s egyben esedezik azoknak a Jézus Krisztus drága véérért való megbocsáttatásáért és az Igéből bizonyosságot merít e felől.

Isten elé bűnvallás nélkül járulni annyi, mint az Istent egészen másnak képzelni, mint ami valójában, aminek kijelenti magát — és ugyanígy a valóságtól eltérően, hazug önámítással egészen másnak képzelni az embert, magunkat is. A bűnvallás nélkül, ajtóstól Isten közelébe rontani akaró vallásosság vagy mystikus bizalmaskodás, vagy önhitt érdemszámítgatás. Az evangéliumi, reformátori keresztyénséggel egyik sem fér össze, mert ennek az „egyszerre bűnös és igaz” csodája, a bűnöst megigazító és ingyen kegyelmébe fogadó Isten fölmentő ítélete az alapténye, a Luther első tétele: „a keresztyén ember egész élete bűnbánat” a maradandó signaturája és a Kálvin bűnvalló imádsága a mindennapos hozsánnája és hallelujája.

Semmi sem helyesebb és szükségesebb tehát, mint az, hogy az új liturgia nagyon határozott szavakkal reámutat a bűnvallásra és

a tőle elválaszthatatlan bűnbocsánathirdetésre, mint mindenféle református keresztyén istentiszteletnek, tehát a gyülekezeti istentiszteletnek is, állandó és elmaradhatatlan alkotórészére. Mi csak egynek tudtunk volna még jobban örülni: annak, hogyha az új liturgia is megtette volna azt a nagyon egészségesen radikális lépést a helyes kálvini konzervativizmus irányában, amit az erdélyiek legalább is meg akarnak kísérelni: t. i. a homiliás istentiszteleten is — nemcsak az úrvacsorain — elkülönített helyet adott volna a bűnvallásnak és a bűnbocsánathirdetésnek, az öskálvini ágendák közismert és máig fennálló példaadása szerint. Tehát az igehirdetéses istentiszteletre külön bűnvalló és aztán külön segedelemkérő imádságokat rendelt volna a prédikáció elé.

De hogyha már ez (elismerjük, nyomós okokból) nem volt megvalósítható, akkor legalább is azon kell rajta lennünk, hogy az igehirdetéses istentisztelet, sőt általában mindenféle közistentisztelet könyörgéses részének *váljék teljességgel kikapcsolhatatlan és minden körülmények között magától értődő alkatrészévé a bűnvallás és a bocsánat hitének kifejezése*.

Az új liturgia ezt a fentebb idézett általános kijelentésen kívül még külön is nagyon határozottan megköveteli a prédikáció előtti imádságra nézve (8. lap, 4. bekezdés). Nagyon nagy hiány azonban, hogy a mintaképen közölt prédikációelőtti imádságok között mégis alig egyben-kettőben foglal el egészen méltó helyet a bűnvallás, sőt van olyan is, amelyikben csak alig érintetik néhány szóval. Ugyanaz áll — a speciálisan bűnbánathetieket kivéve — a hétköznapi könyörgésekre is.

Még nagyobb hiány szerintünk, hogy a református istentiszteleti bűnvalló imádság klaszszikus östípusát, a minden lényeges részében magától Kálvintól eredő, formailag is megkapó, puritán szépségű imádságot — a genfi és a francia református liturgiáknak mind e mai napig állandó alkatrészét — az új liturgia nem a jelentőségének megfelelő helyeken közli (a 89. és a 95. lapokon, mint úrvacsorai bűnvalló imádságot, még hozzá más-más fordításban, úgy,

hogy a felületes szemlélő azt hiszi, két külön imádságról van szó!) és ott sem mutat rá eredetére, kivételes történeti jelentőségére és maradandó értékére. Pedig bizony külön hely illette volna meg az új liturgiában ezt a dicső alkotást, mert ez jelentőség, dolgában, szerény véleményünk szerint, mindjárt a református istentisztelet „bibliai és hitvallási állandó alkotó részei” után következik.

Alulírott ezt a bűnvalló imádságot a debreceni katedrában vasárnapról-vasárnapra szóról-szóra elmondotta tíz éven át, mint prédikáció előtti imádságot, amelynek természetesen rövid hálaadó és segítségkérő keretet is adott az Ige és az alkalom változatossága szerint. Persze, hogy többször értésére adták jóakarói: „minek ez a pápistás ceremónia? minek feleslegesen hosszítani az első imádságot? unalmas dolog ez, rég megtanultuk már könyv nélkül!” stb., stb. De ő ezzel nem törődött, a legutóbbinak meg egyenesen örült: mert tényleg akadtak a gyülekezetben (persze nem a morgolódók között), akik csakugyan megtanulták tőle ezt az imádságot könyv nélkül és azután — még szívesebben hallgatták hétről-hétre. Boldogok és büszkék voltak, hogy ők — akármilyen rossz, pápistás, pietistázkodó kálvinisták is egyébként a hamar kialakult közfelfogás szerint — a Kálvin atyának szavaival, az ő drága keze szötte lelki ruhában jelenhetnek meg hétről-hétre az élő Isten szent színe előtt.

Ezt a módszert nem tudom elég melegen ajánlani. Lehet, hogy ezáltal az első imádságból kiszorul egy csomó szépen kikanyargatott természetimádó, moralizáló elmélkedés és poétázás, de ezekért egy csepp sem kár. Az élő Isten előtt nem cifra, hanem fehér lelki ruhában kell megjelenni. Ez pedig csak a bűnbánat lehet — tota vita!

R. I.

MEGBESZÉLÉS

Bolygók és hulló csillagok.

Publius cikke a Kálvinista Szemlében.¹

A református gyülekezeti ideál nagyon nagy munkát ró a lelkipásztorra. Már maga a munka természete, de a református egyházfogalom is azt hozza magával, hogy minden gyülekezetnek saját pásztora legyen és minden pásztor a maga gyülekezetében végezze a lelkipásztori munkát. E gondolatból az következik, hogy a régi református gyülekezetek itt-ott elő-

¹ Őszintén le vagyunk hála kötelezve nagyrabecsült laptársunk iránt, hogy szíves volt nagysúlyú szavával támogatni multkori felszólalásunkat a kötelező sorbapredikálás képtelen új rendszere ellen, amely ugyan némelyek szerint „kizárólagos belügye” a debreceni lelkészi karnak, de amelynek ezt az állítólagos belügyi jellegét — ime — nálunknál ez ügyben tárgyilagossábnak és érdektelenebbnek tekinthető sajtóforum sem hajlandó respektálni. Szerk.

forduló ama szokása, hogy a pásztorok számára nem jelölték ki a megfelelő gyülekezetet, hanem megelégedtek az úgynevezett sorbapredikálás és sorba-fungálás rendszerével, helytelen volt. Örölnünk kellett tehát annak, hogy ez a szokás lassanként mindenütt megszűnik s helyébe az intenzív és gyülekezethez kötött pásztori munka lép. Annál kevésbé tudjuk tehát megérteni, hogy miért kellett Debrecenben a sorbapredikálás rendszeréhez visszatérni! Hírvonatunkban annak vezetője, nemrég, csak az egyetlen elfogadható magyarázó szempontot tartva szem előtt, ettől még valami hasznot is remélt. Azonban kiderült, hogy nem ezért a szempontért hozták vissza a sorbapredikálás szokását, amely pedig úgyis hosszú időn át akadályozta a debreceni nagy egyház életének megelevenedését. Ily körülmények között nagyon károsnak kell itélnünk a debreceniek e lépését, mert ez azt jelenti, hogy a lelkipásztor a maga gyülekezetében valójában sohasem lesz *otthon*. A legfontosabbat, az ígéhirdetést nem tudja a gyülekezet szükségéhez mért programmal végezni. Mint valami bolygó, folyton távolodik a gyülekezettől és vagy ő hullik le hulló csillag gyanánt, vagy a lelkek szakadnak el tőle, illetve az egyháztól, mert kiesnek annak vonzó köréből. Mi csak azt ajánljuk tehát a debrecenieknek, hogy, ha tovább akarnak haladni a belső ébredés nehéz, de gyönyörű útján, szüntessék meg ezt az anti-református határozatot és adják vissza a pásztorokat a gyülekezeteknek, hogy azután a gyülekezetek is megtalálják a maguk igazi pásztorát.

*

Fenti cikkünk már a mult heti számra készen volt. A debreceni „Vasárnap” című gyülekezeti lap legújabb számában most olvassuk dr. Diószeghy Mihály lelkészkarri jegyző nyilatkozatát, amely, mintegy enyhítésül, azt közli, hogy ez az intézkedés (t. i. a sorbapredikálás visszaállítása) „az egyházrészek lelki-gondozói munkásságát egyáltalán nem érinti. Az is bizonyos, hogy ez az intézkedés egy vonással megszüntette azt az árnyalatot, mely esetleg a külső és belső lelkészekre való elkülönítést lehetővé tette.”

„A lelkészi kart e határozat keresztülvitelére az a meglátás vezette, hogy a temérdek fizikai és szellemi örökség felett diszponáló debreceni gyülekezet egységes szellemi vezetése feltétlenül kifejezésre jusson a lelkészi szolgálat sorrendjében is s az egyházrészekre decentralizált gyülekezet esetleges szétetését meggátolja.”

Az a hitünk, hogy itt kétféle, valójában nem létező veszedelemmel szemben helytelen orvosság alkalmazása is történt. A külső és belső lelkészekre való osztás ugyanis, még ha meg is lenne, senkire sértő nem lehet; a debreceni gyülekezet egységes szellemi vezetését pedig nem a sorbapredikálás, hanem a nagyon

is intenzív állandó gyülekezeti igehirdetés és pásztori munka, továbbá a lelkészi collegium erős, egységes belső szellemének kiépítése által lehetne a legjobban biztosítani.

Allamosítsuk-e iskoláinkat?

Baráth Imre gávai lelkésztársam a Lelkésze-egyesület közelebbi számában „Ifjú Timótheusaink jövőjéről” írott érdekes és értékes cikkében elemi iskoláink egyetemes allamosításának gondolatát vetette fel, hogy megtalálhassuk a szabadulás útját mostani nehéz, aggasztóvá lett anyagi helyzetünkben. Szerinte abban az esetben, ha azt az igen tekintélyes összeget, amit ma iskoláink fenntartása köt le, hitéletünk fejlesztésének nagy céljára fordíthatnánk: nemcsak vegetáló filantróp intézményeinket tudnánk életképesekké tenni, nemcsak szegényeinket tudnánk nagyobb mértékben segíyezni, hanem belmissziói és szociális feladataink végzésére is szervezhetnénk újabb állásokat s munkába tudnánk állítani ifjú Timótheusaink megnövekedett seregét, akiknek elhelyezkedését a mostani nehéz viszonyok között nem tudjuk biztosítani.

Abban teljesen egyetértek Baráth Imre kollegámmal, hogy az idők járása megnehezedett fejünk felett s iskolafenntartó egyházaink roskadoznak már a lavina módjára szaporodó iskolai terhek súlya alatt és ha soká késik még az a nagyon várt kedvezőbb fordulat, rövid idő alatt oda jutnak a tönk szélére, kivétel nélkül. Ennek a lehangoló, sötét képnek egyik előre vetett árnyékát láttam Biharvármegye velünk érző, s nyomorúságunkkal szemben a legteljesebb megértést tanúsító tanfelügyelőjének a múlt év november havában a közigazgatási bizottsághoz előterjesztett jelentésében, amelyben már akkor jelentette, hogy öt egyházunk a hozzá érkezett jelentések szerint 1931 január 1-től nem lesz képes fizetni tanítói helyi javadalmát.

Sajnos, ez nemcsak erre az öt egyházra vonatkozik. Többé-kevésbé ilyen helyzetben vagyunk mindannyian. És hogy idejutottunk, annak nem a mostani világválság és nem mi vagyunk az okai.

A vezetésem alatt álló komádi egyház a háború előtt tíz tanítói állást tartott fenn. Ezek közül ötöt az 1907. évi 27. tc. alapján 100—100 koronás helyi javadalommal szervezett meg és az iskola fenntartásához az 1908. évi XLVI. tc. alapján dologi tandíjkárpótlás címén még évi 2602 korona államsegélyt kapott s természetesen boldogult a III. tc. 13. §-ában foglalt adókulcs szerinti adóztatással.

A 122,000—1922. sz. miniszteri rendelet azonban itt is lejtőre vitte az egyházat. Az újabb szervezett öt állás 100—100 koronás helyi javadalmát a fenntartó egyház minden kérvényezése és tiltakozása dacára is 40—40%-ra és 5—5 értékegységre emelte fel a miniszterium. Ismételt zörgetésünknek 1928-ban pusztán csak

annyi eredménye lett, hogy amikor öt tantermet, négy tanítói lakást kellett építeni s két új tanítói állást és önálló kántorságot kellett szervezni, 2602 koronás tandíjkárpótló államsegélyünket 928 pengőben valorizálták s az öt új állás helyi javadalmából törölték az öt—öt értékegységet képviselő 25 mm. búzát. Igaz, hogy az építkezésekre kaptunk 40,000 pengőt, de azok tényleg 81,000 pengőbe kerültek.

Az eredmény pedig most az, hogy az öt régi tanítói állás díjlevelében biztosított 101 kat. hold földön és 19,441 pengőre rugó 30%-os iskolai adókon felül ma már 12 tanerős iskolánk fenntartására kell fordítanunk 238 kat. hold területű építkezési és 51 kat. hold területű egyházfenn tartási alapunk összes hozadékát. Pénzalapjainkról nem szólok semmit, mert 35,200 koronás hadikölcsönkötvényünk és 25,000 koronás takarékbetétünk semmit nem ér.

Most ismét azon a ponton állunk, hogy iskoláinkat fejleszteni kellene. Hat iskolánkban a növendékek száma már felül van 90-en, a másik hatban pedig 60—70 között van. Így fest minálunk a kálvinisták bűnéül felrótt egyke!

Én azonban mindezek dacára sem tudok megbarátkozni az én tisztelt barátom egyetemes allamosítást kívánó gondolatával. Nagyon szomorú tapasztalataim vannak ezen a téren s meg vagyok győződve róla, hogy azoknak az egyszerű, templomok és parókiák mellett meghúzódó falusi református iskoláknak megvolt a multban, megvan ma is, de meglesz a jövőben is a kiváló fontossága. Nem ezeknek a feladásában keresem az orvosságot, hanem abban a nagyon okos, nagyon is időszerű javaslatban, amit Borsos Károly a hevesnagykunsági egyházmegye közgyűlésén az elmúlt évben vetett fel, és amivel egyházkerületünk közgyűlése is foglalkozott. E javaslat szerint összes iskoláink allamosítása olyan módozatának megvalósítása iránt kellene lépéseket tennünk, hogy a felekezeti iskolafenntartók viseljék iskoláik összes dologi kiadásait, az állampénztár pedig fedezze a felekezeti iskolák összes személyi szükségleteit.

Ezt a nagyon okos, jövőbe látó és nagyon indokolt javaslatot én a magam részéről szeretném megtoldani azzal, hogy mondjunk le az 1868. évi XXXVIII. tc. 35. és 45. §-ában biztosított azon jogunkról, hogy iskoláink fenntartására 5%-os pótdót vethetünk ki nemcsak hitfeleinkre, hanem azon más felekezetekhez tartozókra is, akiknek gyermekei az általunk fenntartott iskolát használják. Vesse ki és hajtassa be ezt az 5%-os adót az állam. Bizonyosan kitelik belőle az a személyi járandóság, amit államsegély címen a felekezeti tanítók részére juttat. Ebben az esetben elkerülhető lenne az az anomália, ami most községeink 90%-ánál fennáll, hogy mint a szomszédos községben is van, a körülbelül 2000 hold földdel rendelkező református lakosság tart fenn a más valláson levő 9000 kat. holdas birtokosság részére iskolát.

A kérdés ilyen megoldására analógiát szolgáltat a most készülő községi háztartásokra vonatkozó törvényjavaslat, amely bizonyos adók fejében vállalja a községi alkalmazottak összes személyi járandóságait.

Meg vagyok róla győződve, hogy ebben az esetben mi is jobban járnánk, az állampénztár is előnyösebb helyzetbe kerülne s a felszabaduló anyagi erők segítségével megvalósíthatnánk belmissziói és szociális feladatainkat s munkába állíthatnánk ifjú Timótheusaink megszorított seregét, akiknek elhelyezése most az illetékeseknek súlyos gondot okoz. **Perecz István.**

*

A további hozzászólásokat e napról-napra jobban elevenünkbe hasító kérdéshez nagyon kéri a Szerkesztő.

KÖZÉLET

Lelki járványok idején.

Úgy szokott bizni az lenni erre mifelénk, is úgy télviz idején, hogy egy napon hóditó körútra indul soraink között a nátha, influenza.

Ilyenkor aztán elindul a falu orvosa, megy házról-házra és rendelgeti egyre-másra a sok izzasztó szert, tablettákat.

Óh, bizony nem hiába foglalkoztak a régi jó világban, a lekipásztorok a testi betegségek gyógyításával is.

Hiszen van is valami hasonlatosság a lekipásztorok és az orvosok foglalkozása között.

Fájdalom, a lekipilágnak is vannak bizonyos bacillusai. A korszellem, a jelenlegi gazdasági depresszió egyre-másra fertőzi, teszi beteggé a mi híveinket, magyarjainkat is.

Persze, más színezete van egynémelyik lekipbetegségnek egy-egy nagyváros avagy egy egyszerű község falai között.

A nagyvárosi szegény ember, amikor lekipbeteggé lesz, a megélhetés ezernyi gondjai között, — rendszerint társakat keres, szervezkedik. Kimegy az uccára és tele tudóval kiáltja: Munkát, kenyeret!...

Egy másik része a nagyvárosi szegénységnek, még csak az uccára se megyen. Van lúgkő, arzén, egy-egy kötél-darab, egy-egy dugaszban tartott revolver, — s aztán végez magával.

Hála a Gondviselésnek, falvainkban, kisebb városainkban, nagyon ritka eset az, amikor a sok szenvedés, nyomorúság miatt egyik-másik atyánkfia öngyilkossá lesz.

Mellesleg megjegyezve, ez a tény, előttem legalább olyan nagy és szent erény, hogy őszintén szólva, valósággal hódolattal eltelve csodálom, a mi szegényebb sorsú, egyszerű népünket. Merem állítani s bárkivel szemben vitatni, hogy a mi egyszerű, szegény népünknek ezen páratlan kitartása, béketűrése, Isten után a legelső rangú záloga, feltétele a várva-várt, boldogabb magyar jövődönnek.

De azért mégsem szabad figyelmen kívül hagynunk ama tényt, hogy bizonyos lekipbetegségnek bacillusai ott tanyáznak már a mi egyszerűbb híveink lekipvilágában is.

Akinek közöttünk a Gondviselés szemeket adott a látásra, könnyen észreveheti, hogy az osztály-, az ürügyület bacillusai tanyát kezdenek már ütni ott is, ahol eddig nem gondoltuk. Kisebb, nagyobb falvainkban, vidéki városainkban is.

Gyógyszerről, orvosságról kell itt gondoskodnunk, ha komoly felelősséget érzünk hazánkkal, egyházunkkal szemben.

Szerény nézetem szerint ezen a téren a legelső orvosság, népünk felvilágosítása a mai helyzetről.

Különösen idősebb lekipeszttestvéreink tudhatják jól, miszerint gazdasági válság volt ezelőtt is s lesz ezután is. Ha valahol, ezen a téren igazolódik be a legjobban Bölcs Salamon mondanása: Nincs új dolog a nap alatt. (Pred. 1. 9.)

Előttem például, mint gimnazista diák előtt ma is ott lebeg a millenárius ünnepek ideje. Ma érthető okokból, mint mesés, ragyogó korszakot emlegetik sokan, a millenárius ünnepek előtti és utáni időket. Szó sincsen róla, nemzeti szempontból, amikor minden a miénk volt Kárpátoktól az Adriáig, ez a korszak, ragyogó korszak volt. Azonban gazdasági szempontból nézve a dolgokat, megállapíthatjuk, hogy ezek az idők, nagyon nehezek voltak. Ezekben az időkben ugyanis a forint, a korona, ritkább vendég volt sok háznál, a mai pengőnél is.

Ma is úgy emlékszem, mintha csak tegnap lett volna, amikor az 1897-ik év őszén, egy napon néhai elődöm s szegény édesatyám így szólott hozzám: Azt akarom, hogy papnak tanulj. Ha más pályára lépsz, nem foglak segíteni...

— Jól van, — válaszoltam, — szívesen leszek theologus. De kérném szépen a beíratkozási díjat, útiköltséget, konviktusra való stb. S kiderült, hogy az egész papi háznál tíz forint sem volt egy rakáson.

Holott akkor még a világháború nem emésztette el a gávai egyház tekintélyes tőkepénzét.

Jól emlékszem, hogy a nagy töprengés után kiderült, miszerint az egész uccában, a harangozónknak van 40 forintja, mert véletlenül egy tehenet adott el. (A jószágért akkor is hozott valamit.)

Szóval a harangozónk által adott kölcsön-pénzből indultam el az élet útjain.

De hát a mai világban kicsoda elmélkedik az efajta dolgok felett!? Kinek jut eszébe például a régebbi sárospataki diákok közül, az az esemény, amikor a millenárius kiállítás megnyitása alkalmából, az ottani konviktusban paprikást és túróscsuszát kaptak a diákok vacsorára s pár nap múlva egyik ifjúsági lapban a szerkesztő ilyen hangon emlékezett meg a nagy eseményről: Ímé nyájas olvasóim!

A pataki diák ezer esztendőben egyszer kap tőrös-galuskát...

Volt biz' ott szegénység, gond, baj a régi jó világban is. Megmérhetetlen, kimondhatatlan nagy igazságot hirdet Bölcs Salamon, amikor így beszél: „Ne mondd ezt: mi az oka, hogy a régi napok jobbak voltak ezeknél? mert nem bölcsességből származik az ilyen kérdés.” (Pred. 7. 10.)

Emlékezzünk csak vissza, hogy a letűnt század kilencvenes éveiben hány eladósodott birtokos családunk ment tönkre?

Persze a mai, virágjában levő generáció, a 30—45. év közötti atyafiak ezekre a dolgokra nem emlékezhetnek vissza. A mai fiatalabb generáció jórészt a háborús, az inflációs évek gazdasági viszonyait tartja szem előtt. Különösen nehéz a felvilágosítás munkája a mi egyszerűbb népünk, hiveink körében, akiknek belátása, intelligenciája nem képes egyszerre áttekinteni a nem régen letűnt évtizedek gazdasági viszonyait. A mi egyszerűbb magyarjainkkal valósággal olyan helyzetbe jutottunk, mint Mózes és Aron Izrael népével a pusztában.

De hát nem is csodálkozhatunk ezen. Én legalább megértem a mi egyszerűbb népünk panaszát, keserűségét.

Hiszen nyolc évvel ezelőtt, egy mezei séta alkalmával, előttem, a saját részvételemmel folyt le a következő kis epizód:

Egy szeredásos atyafi jött velem szemben.

— Hol járt? — kérdeztem tőle.

— Nyírbátorban a vásáron, — mondá. — Eladtam két ökröt.

— Mennyiért? — kérdeztem tovább.

— Hát tetszik tudni, mindig jól tanultam az iskolában, de odáig nem tudok számolni, amennyi pénzt kaptam a két ökörért. Csak annyit tudok, hogy egy szeredás bankót adtak az ökrökért.

Aztán kinyitotta előttem a szeredást. S mint a téglák, úgy heverték az átkötött százasok, ezresek a szeredás belsejében.

Annyi bizonyos, hogy az ilyen egyszerű ember előtt, aki átélte az inflációs idők, kissé nehéz dolog magyarázatot tartani a régebbi s a mai idők gazdasági helyzetéről.

De tény az, hogy a felvilágosítás munkája, a letűnt évtizedek súlyos gazdasági viszonyaira való hivatkozás, elsősorú kötelessége minden lelképásztornak és intelligens embernek.

Ha valamikor, úgy ma különösen át kell éreznünk, miszerint az intelligencia kötelez...

Hiszen a történelemnek egyik legprimitívebb igazsága az, hogy az osztálygyűlölet nemzeti katasztrófára vezethet.

Mérsékeljük igényeinket. Az adók, a közterhek, az áldozatkészség csavarját, ne srófoljuk a végtelenségig.

Igazsága volt a mi nem régen nyugalomba vonult derék esperesünknek, Szabó Lajosnak, aki legutolsó kánoni látogatása alkalmával a következő tanácsot adta nekem: „Az egy-

házi földek haszonbérét, az adókat nem kell a világba emelni. Hiszen igaz, hogy nagy vitatkozások, veszekedések után megszavazzák a hivek, a presbiterek. Azután... egyszerűen nem fizetik...”

Vajjon nem érezzük-e, hogy bizonyos intézményeinknek, testületeinknek a gépezete ma már olyan, mint ama masina, amelyik működik ugyan, de fogatlan kerekekkel.

Néhai jó Búza János sárospataki főgimnáziumi tanár, nagyon sokszor elmondotta előttünk a következő kis, egyszerű igazságot: Ha a földbirtokunk elé teszünk egy táblát ezzel a felírással: Száz forint birság terhe alatt, tilos az átjárás! — akkor készen lehetünk arra, hogy biztosan keresztül gázolnak a földünkön. Mert azt mondja egyik-másik atyafi: Mese beszéd. Én rajtam ugyan száz forintot sohasem vesznek be...

Ellenben, ha ezt írjuk a tilalomfára: Ötven krajcár terhe alatt tilos az átjárás! — akkor senki sem hajt keresztül a földünkön. Mert hát sejti mindenki, hogy ötven krajcárt egy-kettőre bevesznek rajta.

Óh hiába! Van adó-morál. Arany Jánosként még az országútnak is, végének kell lennie valahol. A fák és a közterhek nem nőhetnek az égig.

Lelkijárványok, úrgyűlölet, osztályizgatás idején meg kell fontolnunk minden lépésünket, dolgaikat, cselekedeteinket.

A nátha, az influenza azonnal eltűnik a földről, mihelyt eljön a tavasz s leragyog a földre Isten jóságos napja és besüt ablakainkon.

Az a nagy kedvetlenség, feszültség, amit ott találunk ma az egyes néposztályok között, mind-mind megszűnnek, mihelyt a jóság, a hűség, az emberszeretet napja leragyog az egyes társadalmi osztályokra, szegényre, gazdagra egyaránt.

Baráth Imre.

IRODALOM

A magyar Bibliai Lexikon. Másfélévi kintartó, sőt megfeszített munka után *Czeplédy Sándor*, *Hamar István* és *D. Dr. Kállay Kálmán* szerkesztésében s a *Sylbester Irodalmi és Nyomdai Intézet* kiadásában Budapesten 13 nagy nyolcadrét alakú füzetben 1032 oldalon, 160 képpel jelent meg a Bibliai Lexikon, melynek megjelenését méltán úgy tekinthetjük, mint a magyar protestáns egyházi irodalom nagy eseményét. Olyan hiányt pótolni van hivatva, melyet már régóta érzünk s melynek megszüntetésére előbb (1896-ban) a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság, majd a Református Parókiális Könyvtár, végül (1917-ben) az Országos Református Lelkészegyesület tett kísérletet anélkül, hogy a tervezetnél és a kezdeményezésnél egyik is, másik is tovább haladhatott volna. Valóban örvendenünk kell tehát, hogy a Lexikon elő-

állítását most végre a megvalósulás stádiumába jutott olyan szerkesztők közreműködésével és gondjai alatt, akiknek személye, képzettsége és tudományos munkássága biztosíték a mű megfelelő volta és jósága felől.

A Lexikon legnagyobb részét az archaeologiai, geologiai, ethno- és physiologiai, történelmi, litteraturai stb. címszavakat *Czeplédy Sándor* dolgozta fel egyfelől önálló tanulmányok, másfelől a német, holland és angol nyelven megjelent kiváló bibliai lexikonok és egyéb segédművek alapján, melyeket a lexikonhoz írt, tájékoztató Előszó mind elősorol. Ezek a források mutatják azt a széleskörű és alapos készültséget, mellyel *Czeplédy* a lexikon szerkesztését végezte. *Hamar István* teljesen önálló és eredeti feldolgozásban a bibliai fogalmak közérthető és mégis tudományos feldolgozását adta, míg *Kállay Kálmán* egy kisebb részt, az F—M betűs címszavakból jobbra archaeologiai anyagot dolgozott fel.

A szerkesztők azt a célt tűzték maguk elé, hogy a lexikon tudományos, de egyúttal gyakorlati szükségletet is szolgáló, közhasznú, ismeretterjesztő és építő könyv legyen, hűséges segítő-társa, megbízható eszköze úgy azoknak, akik hivatásszerűleg foglalkoznak a Szentírással, tehát a lelkipásztoroknak, hitoktatóknak, az evangélikáció munkáját vezetőknak, valamint egyházunk mindazon műveltebb tagjainak, akik hitök erősítésére és lelkök üdvösségére szorgalmasan olvassák a Bibliát s gondolkoznak az olvasottak felett. Ugyanilyen feladatot tűzött a Bibliai Lexikon elé ezelőtt 33 esztendővel a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság is. „Ez volna — úgymond — a tulajdonképeni biblia-magyarító kalauz, melyet csak fel kell nyitnunk, hogy bármely bibliai kérdésben pontos tájékozást nyerjünk”. Ennek a feladatnak a Bibliai Lexikon szerkesztői úgy a tartalmat, mint az előadást illetőleg elismerést érdemlő módon felelnek meg. Lehetnek hiányai és hibái, mint minden emberi műnek, de az nem szenved kétséget, hogy a tudós szerzők általa egy olyan könyvvel gazdagították irodalmunkat, amilyen nálunk jelentőségre és haszonra nézve nagyon ritkán jelenik meg.

A nagy mű kritikai ismertetését elvégzik majd arra hivatott szakértő theológusaink. Mi ezúttal csak megjelenését kívánjuk hirdetni azal a főlemelő érzéssel és büszke örömmel, mellyel ezt a munkát minden magyar protestáns embernek fogadni illik. Legyenek szívből üdvözölve a kiváló szerkesztők és legyen hála a kegyelem Istenének, aki őket nagy munkájukban megsegítette! De dícséret illeti a mű kiadására vállalkozott *Sylvester Irodalmi és Nyomdai Intézetet* is, mely azt külsőleg olyan szépen és ízletesen állította ki, hogy bármelyik hazai lexikonunkkal kiállja a versenyt. A belső és külső így teljes összhangzásban van a műben.

S. Szabó Józsei.

HALOTTAINK

Özv. Leel-Össy Istvánné 1931 január hó 30-án Berekböszörményben hosszas betegség után 66 éves korában csendesen elhunyt. Holttestét Debrecenbe szállították és a Kossuth-uccai temetőben nyugvó férje és hősi halált halt István nevű honvéd theológus fia mellé helyezték folyó hó 1-én örök nyugalomra. A megboldogult atyja néhai Nagy Dániel komádi református lelkészesperes, férje néhai Leel-Össy István volt kismarjai lelkész, fiai vitéz Leel-Össy Árpád berekböszörményi lelkész, Leel-Össy Dániel tiszalöki református tanító. Özvegyiségben 16 évet élt a megboldogult. Áldás emlékére, az Úr vigasztalása szerelmeseinek!

Ruszkai Dobó Sándor nyugalmazott református igazgatótanító, az Országos Református Tanítóegyesület elnöke, a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetségének tb. elnöke, a Tanítók Lapja felelős szerkesztője, mintegy negyven tanítóegyesületnek tb. elnöke stb. áldásos, eredményekben gazdag, munkás életének 68-ik évében 1931. évi február hó 17-én éjjel 2 órakor hosszas szenvedés után visszaadta lelkét Teremtőjének. A megboldogult több, mint négy évtizeden keresztül volt a tanítóság igaz ügyeinek harcos vezére s a magyar tanítóság érdekeit, jellegre és felekezetre való tekintet nélkül, szolgálta szóval és tollal. Az utolsó évtized alatt mint az ORTE elnöke fejtett ki a református tanítók jóléti intézményeit megteremtő, alkotó munkát. Áldott legyen emlékezete!

KÜLÖNFÉLÉK

Dr. Baltazár Dezső püspök húsz éves püspöki jubileumát ünnepi keretek között üli meg az egész magyar református egyház a nyár folyamán. A jubileummal kapcsolatosan tartatik az ORLE közgyűlése, valamint a Presbiteri Szövetség országos konferenciája Debrecenben s ez alkalommal tartja a tiszántúli református egyházkerület is közgyűlését ugyanott.

Doktorráavatás. Lengyel István szikszói lelkész a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen az államtudományok doktorává avattatott. A már nem gyerekembernek ez a szép tudományos ambíciója különös tiszteletre méltó!

Protestáns sajtóest Szarvason. (Póstaizavar miatt késve kaptuk.) Január 24-én szép sikerű sajtóest volt Szarvason, Baltazár püspök úr részvételével. Az „Árpád”-szálló 8—900 lelket kényelmesen befogadó díszterme zsúfolásig megtelt. Az estély fénypontja Püspök úr hatalmas előadása volt, amelynek kiindulása és alaptonusa Márk 4 : 25. Ifj. Szász Károly szavaltá néhány, eddig kiadatlan lelkes költeményét. A helyi dalkarok és Wagner Gézané népdalokat

¹ Részletesebb nekrológot is szeretnénk közölni s kérjük rá a beavatott tollakat.

énekelték. Dr. Major Elemér evang. em. felügyelő szép és hatásos bevezető beszéde és Kovács Andor evang. esperes lelkes záró szavai adták a közönséget meghódító estélyhez a méltó keretet. Az ünnepély végeztével az „Árpád” éttermében gyűlt egybe a közönség tekintélyes része, ahol Püspök úr kedélyes, közvetlen társalgás közepett vacsorált meg s még ezután is jóideig maradtunk együtt. Vasárnap délelőtt 1/29-kor presbiteri díszgyűlés keretében üdvözölte Püspök urat Harsányi Pál esperes és Halász Szabó Imre helybeli lelkész, amire Püspök úr szeretettel válaszolt. Majd részletesen tájékozódván Püspök úr a kicsiny gyülekezet óriási küzdelmeiről, biztosította a presbiteriumot atyai gondoskodásáról és segítségéről. 10 órakor istentisztelet az evang. ótemplomban, amely alkalommal az Istennek az emberek iránti végtelen szeretetéről prédikált Püspök úr az igehirdetésnek lelkeket lenyűgöző varázsával. — Istentisztelet után látogatás a gimnáziumban, majd 11 küldöttség fogadása. A küldöttségeknek adott válasz után 16 látogatás, 3/414-kor közebed (nem bankett), amikor Püspök úr a Kormányzó úr Ófőméltóságát éltette pohárköszöntőjében. Ebéd után a református paróchiára vonultunk s 15 órakor ismét Püspök úr szolgált a református istentiszteleten. A 16³³-as vonaton utazott el nemes vendégünk, amikor az állomásnál impozánsan búcsúzott a közönség s a Prot. Népszövetség gyönyörű virágkosarat nyújtván át Püspök úrnak. Áldó és áldott emléket hagyott a szarvasi társadalom lelkében e nem egészen 24 órás látogatás! *H. Sz. I.*

A debreceni presbiterium elhatározta, hogy a husvétkor Magyarországra jövő erdélyi diákságot a várossal közösen vendégül látja, a Soli Deo Gloria Diákszövetségnek pedig 100 P segélyt szavazott meg.

A debreceni lelkészeket a presbiterium most osztotta be a két lelkészválasztás után véglegesen az egyházrészek vezetésére. Kozlovsky Kiss László eddigi árpádtéri lelkész a Kálvin tér 8. sz. alatti lakással a mesteruccai egyházrész vezetésével, Papp Imre a Széchenyi-uccai lelkészi lakással a csapóuccai egyházrész vezetésével bízott meg. A szolgálati beosztást és a lakást március 15-ig kell elfoglalniok.

Jellemző adatok a pásztori gondozás alatt álló gyülekezet életéből. A derecskei gyülekezetben az összes szülöttek száma 260, ebből a törvénytelen szülötteké 20, meghaltak összesen 142-en, a szaporulat 118, lélekszám 9175. Házaságot kötött 79 tiszta református pár és 8 vegyes pár. A vegyes párok közül 6 javunkra kötött egyezséget. Az elmúlt év folyamán úri szent vacsorával élt fi 3158, nő 6004, összesen 9162, az 1929. évhez viszonyítva az úrvacsorázók száma 858-cal emelkedett.

A pécsi református egyházközség presbiteriuma a templomi jórend és az áhitat megőrzése érdekében a következő templomi rendet léptette életbe: Legyünk pontosak a megjelenésben,

mert a későnjövés rossz példa és zavarólag hat. A pad elején való ülést ne akarjuk minden áron magunknak biztosítani. Húzódjunk alázatosan beljebb, ha a későbben érkezők helyet kérnek. A karzat alatt megállni senkinek sem szabad. A férfiak padcsoportjába a nők ne üljenek be addig, míg a nők padcsoportjában helyet kapnak. Úrvacsoraszóráskor a nők csakis a női padcsoportban foglalhatnak helyet. A fiatalok adják át helyeiket az öregebbeknek, ha azok a templom látogatottsága következtében állni kényszerülnek. Keresztelések alkalmá elöl ne siessünk ki a templomból. A végéneket mindenki énekelje el. Mikor jön el mindez Debrecenben is?

Szabolcska-ünnep. A ceglédi Református Nőegylet Szabolcska-émlékünnepet rendezett, melyen emlékbeszédet Czeglédy Sándor lelkipásztor mondott.

A királyhágómelléki református egyházkerületben egyházkerületi világi tanácsbírónak dr. Koczó Jenő, egyházkerületi tanári képviselőnek Ligeti Imre és Bakesy Domokosné, zsinati rendes világi képviselőnek dr. Böszörményi Emil, zsinati rendes tanári képviselőnek Ligeti Imre, pötképviselőnek Bagothay Sámuel választott meg.

Szerkesztői üzenetek.

O. T. V. Mindakettőt teljes szövegében közölni fogjuk.

Minden olvasónknak, állandó vagy alkalmi munkatársunknak szíves figyelmébe kérjük azt a körülményt, hogy a lapot rendes körülmények közt már szerdán összeállítjuk. Később érkező közlemények csak rendkívüli sürgősség és fontosság esetén vehetők föl az azon heti számba, de ezek is csak akkor, ha rövidnek.

TARTALOM; R. I.: Az új liturgia, különös tekintettel a debreceni viszonyokra. — Megbeszélés: Bolygók és hulló csillagok. — Percz István: Államosítsuk-e iskoláinkat? — Közélet: Baráth Imre: Lelki járványok idején. — Irodalom. — Halottaink. — Különlélek. — Hivatalos értesítés: Pályázat.

Hivatalos értesítés.

Pályázat

a tiszaszöllösi református egyház kántortanítói állására.

Javadalom: lakás természetben, kb. 30 hold föld haszonélvezete, hat nagyjóságra legeltetési jog, 28 mázsa búza és 18 mázsa tűzifa ára, temetési stóla, az ismétlősök oktatásáért külön díj, esetleges államsegély. Értékegység 60.

Kötelesség: az iskolaszék által rábizott osztályok tanítása és a fiúismétlősök oktatása, az összes kántori teendők végzése, énekkarok szervezése és vezetése, lelkész helyettesítése, egyháztársadalmi, belmissziói munkában állandó segédkezés, vasárnapi iskola vezetése. Felszerelt kérvények válaszbélyeggel, folyó évi február 24-ig adhatók be a tiszaszöllösi református lelkészi hivatalhoz. (Menekültek, B) listások előnyben.) **Református egyháztanács.**

Laptulajdonos: Dr. KUN BÉLA.

SESZTINA LAJOSvasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, dísznőző-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15—48.

Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓharang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világi kiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1931—557

**Protestáns
egyházi irodalom!**

Dr. Baltazár Dezső: Elég nekem az Isten kegyelme (prédikációk) 4-50 helyett . . .	1.—
— A próbáltatások idejéből . . .	1-20
Dr. Révész Imre: Az ige fénye 2-40 helyett . . .	1-20
— Dévay Bíró Máttyás tanításai (tanulmány a magyar protestáns theologiai gondolkodás kezdeteiből) . . .	4.—
— Bod Péter mint történetíró . . .	—80
S. Szabó József: Révész Imre emlékezete . . .	—40
Révész Imre élete 1826—1881 születésének századik évfordulóján közrebocsátja a debreceni református egyház presbyteriuma . . .	8.—
Révész Imre: Kálvin élete és a kálvinizmus, egész vászonkötésben . . .	2-40

Jézus Krisztus jó vitéze.

Baráti útmutató a református lelkipásztori pálya előkészületeihez. Irták: Imre Lajos, Makkai Sándor, Révész Imre, Vásárhelyi József . . .

Dr. Szentpéteri Kun Ágota: A debreceni református nagytemplom (1805—1827.) építésének története . . .	3.—
Dr. Hegyaljai Kiss Géza: Kossuth I. . . .	4.—
— Kossuth II. . . .	4.—
— Árva Bethlen Kata	2.—
— Lélek és élet I. . . .	5.—
— Lélek és élet II. . . .	8.—
— Napfény a Hegyalján	2-60
— Lorántfy Zsuzsanna	2-80
— Magyar szívvel német földön	—80
— Nagyasszonyok a magyar reformációban	—80
— Monok története	—50
— Égő szívvel	2.—
— Császár és lelkipásztor	3.—

Dr. Erdős Károly: Az én vallásom . . .	—66
— Fohászok	—12

Ismét kapható:

Uray Sándor: Lelkeszi szolgálati napló . . .	4.—
--	-----

Ujdonságok!

Ineze Gábor: Temetési beszédek	3.—
— Keresztelési beszédek	3.—
Gaál Ferenc: Az élet beszédei	6-50
Vincze Elek: Mi láttuk az ő dicsőségét . . .	5.—
Debreceni István: Sirjatok a sírókkal . . .	4.—
— Kicsoda ez?	5.—
Győri Elemér: A kettős tüzes nyelvek fényében	5.—

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedés Debrecen,
Ferencz József-út 26.